

ความเป็นมาของการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาความรู้และบริการ
การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดแก่ร้านขายยาในจังหวัดสงขลา

จุดมุ่งหมาย

เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาความรู้และบริการการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดแก่ร้านขายยาในจังหวัดสงขลาโดยมีวัตถุประสงค์ (management by objective = MBO) ของโครงการฯ เป็นแนวทางในการติดตามและประเมินผล

วัตถุประสงค์

1. ติดตามผลการดำเนินงาน (กิจกรรม) ของโครงการตามแผนงานที่กำหนดไว้
2. ติดตามผลลักษณะการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายตามกิจกรรม ที่กำหนดไว้ของโครงการ (จำนวนผู้เข้าอบรม, จำนวนครั้งของการเข้าอบรม, ฯลฯ)
3. ติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ การปฏิบัติ (พฤติกรรม) การให้บริการการแนะนำการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด และความคิดเห็นของพนักงานขายยาต่อบทบาทการให้บริการยาเม็ดคุมกำเนิดแก่ผู้รับบริการ
4. ติดตามและประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ การปฏิบัติและความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดของสตรีผู้รับบริการยาเม็ดคุมกำเนิดจากร้านขายยาในจังหวัดสงขลา
5. ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการผู้ร่วมดำเนินงานโครงการฯ (3 องค์การคือ คณะเภสัชศาสตร์ กลุ่มเภสัชกรภาคใต้ และชมรมร้านขายยาจังหวัดสงขลา) และสมาชิกที่มีได้เป็นกรรมการเกี่ยวกับการบริหารโครงการและผลกระทบของการมีส่วนร่วมขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเพิ่มความรู้และบริการการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดแก่ผู้รับบริการทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มของการดำเนินงานในอนาคต

วิธีการดำเนินการ

เพื่อที่จะได้มาซึ่งวัตถุประสงค์หลักดังกล่าว คณะติดตามและประเมินผลมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ จากเอกสารของโครงการฯ และเอกสารจาก PATH
2. เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ ตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในโครงการ
3. สรุปรายงานการประเมินผลการอบรมในแต่ละกลุ่มเป้าหมายและในแต่ละครั้ง

กลุ่มเป้าหมาย มี 4 กลุ่ม ดังนี้

1. พนักงานขายยาที่เป็นเภสัชกร
2. พนักงานขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรโดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกพฤติกรรม ทั้งก่อนการอบรมหลังและหลังการอบรม
3. ผู้รับบริการหรือสตรีผู้รับบริการยาเม็ดคุมกำเนิดจากร้านขายยาในจังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสัมภาษณ์จำนวน 2 รอบ
4. คณะกรรมการผู้ดำเนินงานในโครงการและมีใช้คณะกรรมการ โดยใช้การสัมภาษณ์ สอบถามเป็นรายบุคคลภายหลังสิ้นสุดการอบรมกลุ่มเป้าหมาย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แนวคำถามประกอบด้วย
 - 1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย
 - 1.2 ความรู้เกี่ยวกับยาเม็ดคุมกำเนิด
 - 1.3 การปฏิบัติตัวในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด
 - 1.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบทบาทของพนักงานร้านขายยาเม็ดคุมกำเนิด

ต่อการให้บริการและแนะนำการใช้เม็ดคุมกำเนิดผู้ให้บริการ

- 1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบทบาทการบริการยาเม็ดคุมกำเนิดจากผู้รับ

บริการ

1.6 ความคิดเห็นของคณะกรรมการผู้ร่วมดำเนินงานในโครงการฯ และสมาชิกที่มีได้เป็นกรรมการเกี่ยวกับการบริหารโครงการและผลกระทบของการมีส่วนร่วมขององค์กรภายนอกและองค์กรภายในที่เป็นเครือข่ายต่อการส่งเสริมการเพิ่มความรู้และบริการการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดกับผู้รับบริการทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต

2. แบบสังเกตเพื่อบันทึกพฤติกรรมการใช้บริการยาเม็ดคุมกำเนิดโดยทำ

Secert-shopping

การเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการติดตามและประเมินผลครั้งนี้ ข้อมูลทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเป็น 2 ประเภท โดย

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) และเชิงคุณภาพดังนี้

1.1 โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม ส่งทางไปรษณีย์ และโดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายดังนี้

(1) กลุ่มเภสัชกร ส่งแบบสอบถามไป 2 รอบ รอบแรกก่อนอบรม (ดำเนินการโดยคณะเภสัชศาสตร์) รอบที่ 2 ดำเนินการหลังจากอบรมครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2532 ไป 2 เดือนจึงได้ส่งแบบสอบถามติดตามและประเมินผลหลังอบรมอีกเป็นรอบสุดท้าย

(2) กลุ่มพนักงานขายยา (มิใช่เภสัชกร) ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ทั้งหมด 3 รอบ รอบที่ 1 หลังอบรมครั้งที่ 1 (วันที่ 12 พฤศจิกายน 2532) ไปแล้ว 2 เดือน รอบที่ 2 คือหลังอบรมครั้งที่ 2 (วันที่ 6 พฤษภาคม 2533) ไปแล้ว 3 เดือน และรอบที่ 3 โดยใช้การสัมภาษณ์เมื่อสิ้นสุดโครงการฯ

(3) กลุ่มสตรีผู้รับบริการยาเม็ดคุมกำเนิดจากร้านขายยาในจังหวัดสงขลา ได้ทำการสัมภาษณ์ 2 รอบ รอบแรก ได้สัมภาษณ์หลังจากคณะผู้ดำเนินการจัดการอบรมได้จัดอบรมครั้งที่ 1 ไปแล้ว 2 เดือน ในรอบที่ 2 หลังจัดอบรมครั้งที่ 2 ไปแล้ว 3 เดือน ระยะเวลารอบที่ 1 กับรอบที่ 2 ห่างกัน 6 เดือน คณะติดตามและประเมินผลจึงได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้พนักงานสัมภาษณ์และเครื่องมือชุดเดิม

(4) กลุ่มคณะกรรมการผู้ดำเนินการและมีใช้คณะกรรมการผู้

ดำเนินการทำการสัมภาษณ์สอบก่อน 1 รอบหลังสิ้นสุดโครงการ

1.2 โดยใช้แบบสังเกต ทำการบันทึกพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายดังนี้

กลุ่มพนักงานร้านขายยา บันทึกพฤติกรรมโดยใช้วิธีการทำ secret shopping และขณะทำการตรวจเยี่ยม (follow on training)

วิธีการประเมินผล (หรือสมมุติฐานการติดตามและประเมินผล)

สิ่งที่ต้องประเมิน

ตัวชี้วัด (indicator)

1. ผลการจัดอบรมครั้งที่ 1, 2

- มีการเปลี่ยนแปลงความรู้เรื่อง
ยาเม็ดคุมกำเนิดของร้านขายยา
ในจังหวัดสงขลามากขึ้น

. ด้านความรู้เรื่องยาเม็ดคุมกำเนิด

. ด้านการปฏิบัติหรือการให้
บริการยาเม็ดคุมกำเนิด

- มีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติ
หรือการให้บริการยาเม็ดคุม
กำเนิดของร้านขายยาในจังหวัด
สงขลามากขึ้น

.. ความคิดเห็นต่อบทบาทของ
พนักงานขายยาเม็ดคุมกำเนิด

- มีการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็น
ต่อบทบาทของพนักงานขายยา
เม็ดคุมกำเนิดในทางบวก

2. การมีส่วนร่วมในการตรวจเยี่ยม
ร้านขายยา (follow on training)

- มีการเข้าร่วมประชุม/สนทนา
- มีการแสดงความคิดเห็นต่อ
โครงการ
- มีการซักถาม

3. การมีส่วนร่วมขององค์กรภายนอก
และภายในต่อการส่งเสริมการเพิ่มความรู้
และบริการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

- มีการร่วมมือในการวางแผนงาน
ดำเนินงาน แก่ไขปัญหาาร่วมกัน
- มีการประสานงานระหว่างองค์กร
มากยิ่งขึ้น
- มีการแสดงความคิดเห็นในบทบาท
ขององค์กร

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายด้วยการใช้สถิติร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และการปฏิบัติตัวในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

ของสตรีผู้รับบริการจากร้านขายยาในจังหวัดสงขลา ใช้สถิติร้อยละ โดยใช้เกณฑ์ (criteria) การพิจารณาความรู้และการปฏิบัติในการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดตามหลักการ Dewey B. STUIT¹ (1972) ดังนี้

ร้อยละ 76-100	มีความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดอยู่ใน เกณฑ์ดีมาก
ร้อยละ 50-75	มีความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดอยู่ใน เกณฑ์ดี
ร้อยละ 26-49	มีความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดอยู่ใน เกณฑ์ปานกลาง
ร้อยละ 1-25	มีความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดอยู่ใน เกณฑ์ต่ำ
ร้อยละ 0	ไม่มีความรู้และปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง

¹ Robert, L. (1972). *Essentials of Educational Measurement*.
New Jersey : Prentice Hall, Inc.

ขอบเขตของการติดตามและประเมินผล

1. เป็นการติดตามและประเมินผลระหว่างเดือนตุลาคม 2532-กันยายน 2533
2. กลุ่มเป้าหมายในการติดตามและประเมินผล หมายถึงเฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ

กับโครงการพัฒนาความรู้และบริการยาเม็ดคุมกำเนิดสำหรับร้านขายยาในจังหวัดสงขลาในครั้งนั้นเท่านั้น

นิยามศัพท์

การติดตาม หมายถึง กระบวนการที่คณะติดตามและประเมินผลกระทำเพื่อพิจารณาถึงความสำเร็จในการดำเนินงานของโครงการพัฒนาความรู้และบริการยาเม็ดคุมกำเนิดสำหรับร้านขายยาในจังหวัดสงขลา

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่คณะติดตามและประเมินผลดำเนินการเพื่อกระทำการพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ ที่โครงการคาดหวังไว้ (expected result) กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง (actual result) กับโครงการพัฒนาความรู้และบริการยาเม็ดคุมกำเนิดสำหรับร้านขายยาในจังหวัดสงขลา

โครงการฯ หมายถึง โครงการพัฒนาความรู้และบริการยาเม็ดคุมกำเนิดสำหรับร้านขายยาในจังหวัดสงขลา

คณะติดตามและประเมินผล หมายถึง คณะติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาความรู้และบริการยาเม็ดคุมกำเนิดสำหรับร้านขายยาในจังหวัดสงขลา

PATH หมายถึง องค์การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการสาธารณสุข